

Fíovo čtení

PhDr. Kamila Balharová – ZŠ Tábořská, Praha

Anotace: Příspěvek se zabývá koncepcí nově vzniklé publikace – Fíovo čtení. Popisuje postup přechodu z genetické metody čtení na analyticko-syntetickou.

Klíčová slova: genetická metoda čtení, analyticko-syntetická metoda čtení, technika čtení, porozumění

Annotation: This paper deals with conception of new publication – Fí's Reading. Author describes the process of transition from a genetic method for reading analytic-synthetic.

Key words: genetical method of the reading, analytical and synthetical method of the reading, form of the reading, reading comprehension

Cílem výuky čtení je naučit žáky základům čtení s porozuměním a motivovat je ke čtení, probudit v nich zájem o čtení.

Fíovo čtení, které vydalo nakladatelství Wolters Kluwer, vzniklo pro děti, kterým se nedařilo čtení genetickou metodou nebo metodou analyticko-syntetickou bez tvorby slabik, kterou se učily ve škole. Tyto děti sice poznaly všechna písmena, ale na složení delšího slova jim nestačila sluchová paměť. Často se jednalo o děti, které byly v péči logopeda z důvodu diagnózy vývojové dysfázie, nebo o děti, které měly výrazný deficit v rozvoji v percepční rovině.

Cílem Fíova čtení je dítěti ukázat slabikovou techniku čtení a vyzkoušet, zda by mu nešla lépe, a nepomohla mu tak překonat jeho obtíže.

Fíovo čtení se skládá **ze dvou částí navazujících na sebe a zařazených do jedné ucelené publikace**. Jednotlivé části nejsou primárně plánovány pro jednotlivý ročník či období, kdy ji má dítě používat. **Základní parametry** určující vhodné období, ve kterém použít tuto pomůcku:

- Dítě má za sebou nácvik jednotlivých písmen a selhává ve čtení celých slov.
- Nedokáže přečíst celé slovo najednou, neboť má výrazný deficit ve sluchovém vnímání.
- Dítě nezvládá sluchovou syntézu ani analýzu delších slov.
- Je nemotivované, nechce číst, uvědomuje si svůj problém, porovnává se s ostatními spolužáky.

Tato knížka slouží jako pomůcka pro přechod ze čtení po jednotlivých písmenech na nácvik techniky čtení po slabikách. Je jedno, zda se jedná o genetickou metodu,¹ nebo metodu analyticko-syntetickou bez tvorby slabik². Při tvorbě Fíova čtení jsem vycházela z algoritmu nácviku čtení, který sestavila Jarmila Hřebejková³ se svým kolektivem autorů a je základem mnoha současných slabikářů.

Publikace **obsahuje úkoly zaměřené na postupné zvládnutí techniky čtení po slabikách**. Jednotlivé lekce jsou zaměřeny vždy na jednu čtenářskou dovednost a jsou doplněny úkoly zaměřenými na rozvoj percepční roviny, na rozvoj sluchového a zrakového vnímání, včetně paměti, neboť drobné problémy v percepci, ať už zrakové, nebo sluchové, problematizují podle Sindelarové⁴ počátky školní výuky u 15–20 % dětí.

Každá lekce (označená jako *Fíovo čtení 1–24*) **je koncipována jako týdenní cvičení rozdělené na malé části – dny**. Dodržuje se pravidlo, že méně je někdy více. Ke sloupečku slov jsou přiřazené úkoly. Celý týden se plní stejné úkoly, ale vždy s jinou skupinou slabik nebo slov. Opakováním dítě získává jistotu. Dítě, které má problém se čtením, se mu spíše vyhýbá. Potřebujeme ho ke čtení motivovat, proto jsou úkoly jenom dva nebo tři. Po týdenním opakování se přechází k nové lekci, a tím se změní i úkoly. Dítě tak nejen získává postupně zkušenost se čtením po slabikách, ale může navíc získat pocit, že čtení je i zábavné. U některých úkolů se mu bude zdát, že ani vlastně nečte. Například když hraje hru pyramida. Dalším motivačním prvkem je i to, že po dobu cvičení

1 WÁGNEROVÁ, J. *Jak naučit číst podle genetické metody*. ZČU: Plzeň, 1996. ISBN 80-7082-309-7

2 ČÍŽKOVÁ, M. *Metodická příručka k výuce českého jazyka v 1.ročníku základní školy*. Fortuna: Praha, 2006. ISBN 80-7168-957-2.

3 HŘEBEJKOVÁ, J. *Metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1.ročníku základní školy*. SPN: Praha, 1987. ISBN 80-04-25019-X.

4 SINDELAR, B. *Deficity dílčích funkcí*. Bratislava- Brno: Psychodiagnostika, 2004.

má dítě rodiče jen pro sebe.

Problémem takového dítěte bývá i to, že je ze čtení unavené, a proto už ani nechce dál číst. Zde motivačně pomáhá právě to, že najednou čtení ubyde. Postupně přidáváme čtení i práci s dalšími materiály, ale nejprve je třeba dítě pro čtení získat. Dát mu zažít úspěch.

Všechny úkoly se provádějí každý den v týdnu. **Čtení je třeba pojímat jako hru!**

Proto je u každého čísla lekce napsáno, co vše lze se slabikami a slovy při čtení dělat.

Protože každý den má dítě spolu s rodiči splnit dva nebo tři úkoly, může si postupně

vybarvovat i obrázek, který stránku

doprovází. Pokud dítě nerado vybarvuje, je dobré po něm chtít alespoň, aby v něm

vybarvilo jedinou věc a o obrázku si s rodiči povídalo. **Společně si obrázek popisují.**

Kromě plnění úkolů je nezbytné, aby každý den / večer **rodiče dítěti četli** a společně si o čteném povídali. Je jen na nich, zda budou číst po splnění úkolů, nebo až před spaním.

Jednotlivé kapitoly jsou doplněné obrázky postavičky Fí, která si hraje a cvičí. Svými řečmi motivuje děti i k rozvíjení a procvičování hrubé motoriky. Zároveň slouží jako odměna za provedený úkol.

Jedna z lekcí Fíova čtení je zaměřena na **výběr typu písma**, které se dítěti čte nejlépe. Výzkumy v zahraničí⁵ i u nás⁶ potvrzují, že jedincům s dyslexií se lépe čte písmo tzv. bezpatkové a větší velikosti. Nejlépe se čte Comic Sans a Arial. Arial navíc nevádí ani jedincům bez dyslexie na rozdíl od Comic Sansu, který jim připadá neuspořádaný a hůře se jim čte. Protože Fíovo čtení je určeno pro všechny děti, kterým nejde čtení genetickou

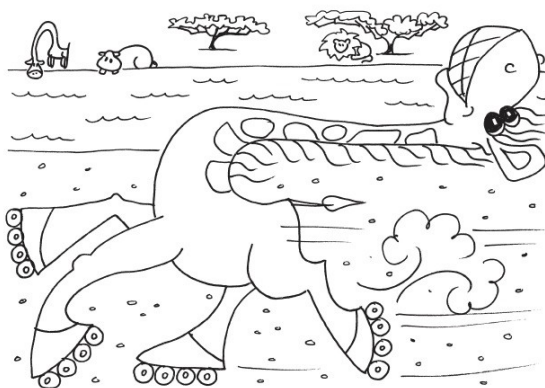
Fíovo čtení 2 / pokračování

Tečka, čárka – knoflík, tužka

Dojdi si pro slabiky

B

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
gí – fu	by – ca	žl – žl	že – za	co – by	řl – vl	tú – čl
bí – du	tú – jl	gí – fl	ve – se	jú – no	šu – dé	mu – tl
do – la	ku – lá	mú – lý	tá – né	ti – ty	no – mo	ba – bé
pa – se	dé – řl	fy – chů	mé – jé	ca – nu	he – zů	ke – ná
ře – pa	tl – no	tu – pl	do – sí	tú – cá	tu – na	bé – bu
by – la	gu – la	na – po	ze – má	ku – la	po – já	bo – na
šl – je	dá – ke	gu – my	dá – do	šl – dé	jl – jé	lí – čl

⁵ BRITISH DYSLEXIA ASSOCIATION [online]. *Dyslexia Style Guide*. Bracknell. Dostupné na: <http://www.bdadyslexia.org.uk/about-dyslexia/further-information/dyslexia-style-guide.html> [cit 25. 4. 2014]

MOTSCHNIG, R., HAGELKRUYS, D., STRUHÁR, J. BALHAROVÁ, K. *Including Dyslexic Users in the Early Design of the Literacy Portal* in ISAÍAS, P., BLASHKI, K., Human-Computer Interfaces and Interactivity: Emergent Research and Applications. USA Pensylvanie: IGI Global, 2014. ISBN13: 9781466662285

6 BALHAROVÁ, K. *Specifické poruchy učení, typografie a KamiNet*. In: Škola jako místo setkávání. Univerzita Karlova: Praha, 2010. ISBN 987-80-7308-310-6.

nebo analyticko-syntetickou metodou bez tvorby slabik, je zvolen jako základní font Arial, který vyhovuje oběma skupinám. Veškeré zdůraznění je prováděno tučným písmem, nikoli podtržením nebo kurzívou, aby nebyla žádná ze skupin znevýhodněna při nácviku čtení.

Kniha je rozdělena do několika částí **s postupně se zvyšující náročností**.

Pojmenování, kterou dovednost zrovna s dítětem cvičí, najdou rodiče na stránce vpravo nahoře. Pokud by některá dovednost potřebovala delší čas, než je uvedeno ve Fíově čtení, lze využít Novákovy tabulky⁷. Doporučuji je však doplnit hravými úkoly podobně, jako je koncipovaný Fí. Jinak pouze nácvik techniky čtení děti brzy přestává bavit, nemotivuje je ke čtení.

V současnosti existuje ucelený systém nápravy počátečních problémů, které mohou vést k dyslexii, pokud se dítě učí analyticko-syntetickou metodou čtení. Na trhu však **chybí materiál**, který by podporoval nápravu prostřednictvím genetické metody čtení nebo metody analyticko-syntetické bez tvorby slabik. Dítě, které vstupuje do školy celkově zralé bez rizik poruch učení, se naučí číst obvykle tou metodou, která je mu ve škole předkládána, a je jedno, o kterou se jedná. **Pokud však má dítě speciální vzdělávací potřeby, je nutné hledat pro něj tu metodu, která je pro něj nejvhodnější.**

Fíovo čtení přináší zkušenosti s přechodem z metody založené na čtení po jednotlivých písmenech do metody založené na tvorbě slabik tak, aby se co nejvíce eliminovaly problémy, které se u dítěte se čtením projevují, a zároveň se posilovaly jeho percepční dovednosti.

Ve své praxi speciálního pedagoga jsem se často setkávala s tvrzením rodičů, že oni se pravidelně s dítětem učí číst, mnohdy i hodinu denně a výsledky se nedostavují. Dítě je unavené, číst nechce. V průběhu práce s pracovními listy Fíova čtení se ukazovalo, že právě zařazení různých krátkých úkolů působilo na dítě, které do té doby zažívalo neúspěchy při čtení, motivačně. Rodiče chodili na konzultace spokojení, že se dítě plnění Fíových úkolů, a tedy čtení nebrání, dokonce se těší, jaké úkoly je čekají v dalším týdnu. V námětech je pro rodiče navíc zdůrazněna potřeba číst dítěti každý večer, aby dítě mělo zážitek ze čteného textu. Postupně se k poslouchání přidává společné čtení rodič s dítětem. V okamžiku, kdy se dítě zbaví obavy ze čtení, že je čtení něco těžkého, co mu nejde a nezvládne, lze nastartovat proces, který v budoucnu povede ke čtenářské gramotnosti.

⁷ NOVÁK, J. *Čtenářské tabulky*. nakl. Augusta: Litomyšl, 1998. 3. vydání, upravené.

Literatura:

BALHAROVÁ, K. *Specifické poruchy učení, typografie a KamiNet*. In: Škola jako místo setkávání. Univerzita Karlova: Praha, 2010. ISBN 987-80-7308-310-6.

BRITISH DYSLEXIA ASSOCIATION [online]. *Dyslexia Style Guide*. Bracknell. Dostupné na: <http://www.bdadyslexia.org.uk/about-dyslexia/further-information/dyslexia-style-guide.html> [cit 25. 4. 2014]

ČÍŽKOVÁ, M. *Metodická příručka k výuce českého jazyka v 1. ročníku základní školy*. Fortuna: Praha, 2006. ISBN 80-7168-957-2.

HŘEBEJKOVÁ, J. *Metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1. ročníku základní školy*. SPN: Praha, 1987. ISBN 80-04-25019-X.

MOTSCHNIG, R., HAGELKRUYS, D., STRUHÁR, J. BALHAROVÁ, K. ***Including Dyslexic Users in the Early Design of the Literacy Portal*** in ISAÍAS, P., BLASHKI, K., *Human-Computer Interfaces and Interactivity: Emergent Research and Applications*. IGI Global : USA Pensylvanie, 2014. ISBN13: 9781466662285

NOVÁK, J. *Čtenářské tabulky*. nakl. Augusta: Litomyšl, 1998. 3. vydání, upravené.

SINDELAR, B. *Deficity dílčích funkcí*. Bratislava- Brno: Psychodiagnostika, 2004.

WÁGNEROVÁ, J. *Jak naučit číst podle genetické metody*. ZČU: Plzeň, 1996. ISBN 80-7082-309-7.